

STANISŁAW JAŚKOWSKI, DARIUSZ KOŁODZIEJCZYK, PIRUZ MNATSAKANYAN

STOSUNKI DAWNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ
Z PERSJĄ SAFAWIDÓW
I KATOLIKOSATEM
W ECZMIADZYNIE

w świetle dokumentów archiwalnych

THE RELATIONS
OF THE POLISH-LITHUANIAN
COMMONWEALTH
WITH SAFAVID IRAN
AND THE CATHOLICOSATE
OF ETCHMIADZIN

in the light of archival documents

ARCHIWUM GŁÓWNE AKT DAWNYCH
NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

STANISŁAW JAŚKOWSKI
DARIUSZ KOŁODZIEJCZYK
PIRUZ MNATSAKANYAN

Stosunki dawnej Rzeczypospolitej
z Persją Safawidów
i katolikosatem w Eczmiadynie
w świetle dokumentów archiwalnych

The Relations of the Polish-
Lithuanian Commonwealth
with Safavid Iran
and the Catholicosate of Etchmiadzin
in the light of archival documents

redakcja naukowa i wstęp historyczny

DARIUSZ KOŁODZIEJCZYK

*

edited and provided with a historical introduction

by DARIUSZ KOŁODZIEJCZYK

Archiwum Główne Akt Dawnych
Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

Warszawa 2017

Redakcja i korekta / Editorial revision and proofreading
Ewelina Solarek

Projekt graficzny / Graphic design
Alina Wiszenko-Zabrowarny

Publikacja dofinansowana przez
Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych
oraz Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego

Publication financed by
the Head Office of Polish State Archives
and the Institute of History of the University of Warsaw

© Copyright by Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa 2017

ISBN 978-83-948374-0-2

Archiwum Główne Akt Dawnych, ul. Długa 7, 00-263 Warszawa
<http://www.agad.gov.pl/>, e-mail: sekretariat@agad.gov.pl

Niniejsza książka powstała w ramach grantu
Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (NPRH),
numer 11H 12 0256 81, pt. *Stosunki dawnej Rzeczypospolitej
z Persją, krajami Kaukazu i Powołżem. Edycja wyboru dokumentów*,
afiliowanego przy Instytucie Historycznym
Uniwersytetu Warszawskiego

The research and writing of this book was made possible by
the National Programme for the Development of Humanities (NPRH),
grant no. 11H 12 0256 81, entitled *The relations between
the Polish-Lithuanian Commonwealth and Persia, countries in
the Caucasus and the Volga region. An edition of selected documents*,
based at the Institute of History,
University of Warsaw

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

Spis treści

Wstęp historyczny	9
Krótki opis dokumentów safawidzkich. Zasady publikacji	51

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

DOKUMENT 1 (3–18 stycznia 1608)	
List szacha Abbasa I do króla Zygmunta III	119
DOKUMENT 2 (3–18 stycznia 1608)	
Ferman szacha Abbasa I skierowany do panów polskich	135
DOKUMENT 3 (24 września – 6 października 1615)	
List szacha Abbasa I do króla Zygmunta III	147
DOKUMENT 4 (1624)	
List szacha Abbasa I do króla Zygmunta III	157
DOKUMENT 5 (prawdopodobnie 1629)	
List szacha Safiego I do króla Zygmunta III	169
DOKUMENT 6 (1647)	
List szacha Abbasa II do króla Władysława IV	181
DOKUMENT 7 (30 października – 27 listopada 1647)	
Ferman szacha Abbasa II skierowany do kanclerza Jerzego Ossolińskiego	191
DOKUMENT 8 (30 października – 27 listopada 1647)	
Ferman szacha Abbasa II skierowany do hetmana wielkiego koronnego Mikołaja Potockiego	201
DOKUMENT 9 (30 października – 27 listopada 1647)	
List perskiego wezyra Chalife os-Soltana do kanclerza Jerzego Ossolińskiego	211

DOKUMENT 10 (30 października – 27 listopada 1647)	
List perskiego wezyra Chalife os-Soltana do hetmana wielkiego koronnego Mikołaja Potockiego	221
DOKUMENT 11 (30 kwietnia 1653)	
List króla Jana Kazimierza do szacha Abbasa II	229
DOKUMENT 12 (30 kwietnia 1653)	
List kanclerza Stefana Korycińskiego do wezyra perskiego	233
DOKUMENT 13 (prawdopodobnie 1699)	
List szacha Sułtana Husejna do króla Augusta II	237
DOKUMENT 14 (20 kwietnia 1712)	
List króla Augusta II do szacha Sułtana Husejna	249
DOKUMENT 15 (30 sierpnia / 9 września 1632)	
List katolikosy Mojżesza III do króla Władysława IV	255
DOKUMENT 16 (12/22 października 1638)	
List katolikosy Filipa I do Ormian lwowskich	287
DOKUMENT 17 (22 października / 1 listopada 1639)	
List katolikosy Filipa I do Ormian lwowskich	313
DOKUMENT 18 (27 lipca / 6 sierpnia 1644)	
List katolikosy Filipa I do króla Władysława IV	339
Wybrana literatura	365
Noty o autorach	373
Faksymile.....	375

DOKUMENT 2
(3–18 STYCZNIA 1608¹)

Ferman szacha Abbasa I
skierowany do panów polskich

[F a k s . II]

Oryginalny dokument papierowy w języku perskim: AGAD, AKW, Perskie, nr 3
62 x 21,5 cm (prawy dolny róg obcięty)²

Podwójna inwokacja w kolorze złotym; styl pisma *nasta 'lik*.

Tekst czarnym atramentem z dwiema czerwonymi wstawkami w wierszach [1]
i [2]; styl pisma *nasta 'lik*.

Czarna, okrągła pieczęć Abbasa I (średnica 3,7 cm) odcisnięta pomiędzy inwokacją
a zasadniczym tekstem listu.

Mniejsza czarna pieczęć sygnetowa szacha w kształcie migdału (1,8 x 1,5 cm) od-
cisnięta na odwrotnej stronie listu³.

Edycja: a) L. Fekete, *Einführung in die persische Paläographie*, s. 481–483
oraz tablice 203–204 (wraz z faksymile przedniej strony listu i niemieckim
tłumaczeniem); b) I. Afshar, *Do farmān-e safavi marbut be ravābet-e Irān va
Lahestān*, „Rāhnamā-ye ketāb”, 5, 1341 [1962/1963], z. 7, s. 583–585; c) M. Taqavi,
S. Jaśkowski, *Bāzkhwāni va tahlil-e nāmehā-ye fārsi doure-ye safaviye*, s. 84–85.

Siedemnaście przekład polski: AGAD, Metryka Koronna, *Libri Legatio-
num*, nr 28, fol. 58a-59a.

¹ List datowany jest w miesiącu ramazanie 1016 r. ery muzułmańskiej, trwającym od
20 grudnia 1607 do 18 stycznia 1608 AD. Możliwe jest jednak bardziej precyzyjne dato-
wanie, zważywszy że nie mógł być wystawiony przed 3 stycznia 1608 r. (por. przypis 1
do DOKUMENTU 1).

² Por. przypis 2 do DOKUMENTU 1.

³ Pieczęć została mylnie opisana, prawdopodobnie przez Samuela Otwinowskiego, sie-
demnastowiecznego tłumacza kancelarii koronnej: *Hatambek Wesir*.

DOCUMENT 2
(3–18 JANUARY 1608¹)

A farman of Shah ‘Abbas I
addressed to Polish lords

[F a c s . II]

Original paper document in Persian: AGAD, AKW, Perskie, no. 3

62 x 21.5 cm. (right bottom corner is cut off)²

double invocation (gold): *nasta‘liq* script

text (black with two red-ink insertions in lines [1] and [2]): *nasta‘liq* script

The black round seal of Shah ‘Abbas I (3.7 cm. in diameter) is impressed between the invocation and the main body of the text.

A smaller black almond-shaped signet seal of the shah (1.8 x 1.5 cm.) is impressed on the reverse side of the letter.³

Published in a) Fekete, *Einführung in die persische Paläographie*, pp. 481-483, Tafeln 203-204 (along with a facsimile of the obverse side and a German translation); b) Iraj Afshar, “Do farmān-e safavi marbut be ravābet-e Irān va Lahestān,” *Rāhnamā-ye ketāb* 5 (1341 [1962/1963], no. 7: 581-585, esp. pp. 583-585; c) Taqavi and Jaškowski, “Bāzkhwāni va tahlil-e nāmeḥā-ye fārsi doure-ye safaviye,” pp. 84-85.

Polish contemporary translation: AGAD, Metryka Koronna, *Libri Legationum*, no. 28, fol. 58a-59a.

¹ The document is dated in the month of Ramadan 1016 A.H., which lasted from 20 December 1607 till 18 January 1608. Yet a more precise dating is possible due to the fact that it could not have been issued before 3 January 1608 (cf. DOCUMENT 1, note 1).

² Cf. DOCUMENT 1, note 2.

³ The seal is provided with an erroneous description, apparently by Samuel Otwinowski, a seventeenth-century Crown chancery translator: *Hatambek Wesir*.

هو
الملك لله

Bande-ye Shāh-e Velāyat ‘Abbās 999

Allahumma salla ‘ala an-Nabi va al-Vasi va al-Batul va as-Sibteyn va as-Sajjād va al-Bāqir va as-Sādiq va al-Kāzīm va al-Rezā va at-Taḡi va an-Naḡi va az-Zaki va al-Mahdi^a

- [1] فرمان همایون شد آنکه امراء عظام و سرداران ذوی الاحترام بزرگ و کوچک ولایت له
- [2] بعنایات بلا غایات شاهانه مفتخر و سرافراز و مستظهر و ممتاز کشته بدانند که چون میانه نواب کامیاب همایونما
- [3] و حضرات پادشاهان عظیم الشان فرنکیه کمال محبت و دوستی و اتحاد و یکانگی واقعست و همیشه از جانبین
- [4] ایلیچیان و رسولان آمد شد مینمایند درینولا چند نفر از پادریان عظام را بدینصوب فرستاده بودند که در میانه
- [5] محبت و دوستی را استحکام داده در باب دفع و رفع جماعت ترک اتفاق کرده بدانچه مصلحت بوده باشد عملنماییم
- [6] ما نیز میخواستیم که یک کس اعتمادی خود را نزد حضرات سلاطین عظام فرنکیه بفرستیم چون امارتصاب عزت قباب میرزاده
- [7] اعظم اکرم سینور دون ربرتو شیرلی که از میرزادهای انکلیس است مدت مدید بود که در خدمت اشرف بود
- [8] و محل اعتماد ما شده بود و هم از ما و هم از شما بود برسم رسالت نزد حضرات پادشاهان مسیحیه فرستادیم باید که
- [9] چون امارتصاب مشارالیه بولایت له رسد و عالیجناب شوکت ایاب سلطنت قباب پادشاه عالیجاه فرمان فرمای
- [10] ممالک له را ملاقات نماید همگی امرا و سرداران بزرگ و کوچک ولایت له اورا اعزاز و احترام نموده
- [11] آنچه از جانب نواب کامیاب همایونما در باب استحکام و استقرار مبانی صداقت و دوستی و دفع و رفع
- [12] جماعت ترک کوید اعتبار کرده بفعل آورند که محل اعتماد ماست و از آنطرف با سایر سلاطین عالیشان فرنکیه
- [13] در دفع و رفع ترک اتفاق کرده از هر جا صلاح دانند متوجه شوند که ما هم با لشکرهای بیحد و شمار مهیا و حاضریم

^a Inskrypcja pieczęci szacha umieszczonej pod inwokacją. O tej pieczęci por. przypis f do DOKUMENTU 1 / The inscription of the shah's seal that is impressed below the invocation. On this seal, cf. note f to DOCUMENT 1.

ŹRÓDŁA ILUSTRACJI / FACSIMILES

Ilustracje pochodzą z Pracowni Reprograficznych odpowiednich instytucji, w których przechowywane są oryginały / Reproductions of the original documents were provided by the reprographic services at the relevant institutions:

DOKUMENTY / DOCUMENTS 1, 2, 4–10, 15, 18:
Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie

DOKUMENT / DOCUMENT 3:
Biblioteca Nazionale di Napoli

DOKUMENTY / DOCUMENTS 11, 12, 14:
Muzeum Narodowe w Krakowie / Muzeum Książąt Czartoryskich

DOKUMENT / DOCUMENT 13:
Sächsisches Staatsarchiv, Hauptstaatsarchiv Dresden

DOKUMENTY / DOCUMENTS 16, 17:
Monastero Mechitarista di San Lazzaro degli Armeni, Venezia

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana, przechowywana jako źródło danych i przekazywana w jakiegokolwiek formie zapisu bez pisemnej zgody wydawcy i posiadaczy praw autorskich.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, translated, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without written permission of the publisher and copyright owners.

W zbiorze opublikowano 14 dokumentów powstałych w wyniku korespondencji między perskim dworem dynastii Safawidów a polskim dworem królewskim – listy szachów, królów, perskiego wezyra oraz kanclerza koronnego, sporządzone w językach perskim, tureckim i łacińskim. Ponadto w tomie zamieszczono 4 listy ormiańskie wysłane przez katolikosów Eczmiadzyna, będących w owej epoce poddanymi szacha, do króla Władysława IV i do Ormian lwowskich. Treść zgromadzonej korespondencji pomaga zrozumieć kompleksowy charakter stosunków łączących w siedemnastym wieku dwory monarsze w Isfahanie i Warszawie, ormiańskie społeczności kupieckie Lwowa i Nowej Dżulfy, siedzibę katolikososa w Eczmiadzynie oraz kurię papieską w Rzymie.

*T*he edition contains fourteen documents resulting from the correspondence between the Persian court of the Safavid dynasty and the Polish royal court – letters of shahs, kings, a Persian vizier and a Polish Crown chancellor, composed in Persian, Turkish and Latin. Moreover, we have included in the volume four letters in Armenian sent by the catholicos of Etchmiadzin, who in the given period were the shah's subjects, to King Vladislaus IV and the Armenians in Lwów [L'viv]. The contents of this correspondence helps to understand the complex nature of the relations, which in the seventeenth century involved the royal courts in Isfahan and Warsaw, the Armenian merchant communities in Lwów and New Julfa, the Catholicos' seat at Etchmiadzin and the Papal Curia in Rome.

ISBN 978-83-948374-0-2